

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року №384
(у редакції наказу Міністерства
освіти і науки України
від 05 червня 2013 року №683)

Форма № Н – 3.03

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

ПРОГРАМА
варіативної навчальної дисципліни

«ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ»

підготовки магістр
спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування»

Харків
ХНУМГ
2014 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Харківським національним університетом міського господарства
імені О. М. Бекетова

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

д.держ.упр., доцент С. І. Чернов,
д.е.н., проф. М. М. Новікова,
к.держ.упр., доц. С. О. Гайдученко

Обговорено та рекомендовано до затвердження Науково - методичною
радою факультету менеджменту за напрямом підготовки
6.030601 – «Менеджмент».

Протокол № 1 від «29» серпня 2013 року.

Вступ

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Електронне урядування» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра напряму спеціальності 8.03060101 – «Менеджмент організацій і адміністрування».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є управління впровадженням електронного урядування.

Міждисциплінарні зв'язки: Філософія, Державне управління, Основи менеджменту, Комп'ютерні системи, Інформаційні технології, Інформаційні системи і технології в управлінні організацією, Право, Управління персоналом, Стратегічний менеджмент.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Модуль 1 Концептуальні засади та державна політика електронного урядування

1. Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти електронного урядування

2. Змістовий модуль 2. Державна політика та державне управління розвитком інформаційного суспільства та електронного урядування

Модуль 2 Впровадження електронного урядування: світовий досвід і українська специфіка

1. Змістовий модуль 1. Організаційно-правове забезпечення та інформаційна інфраструктура електронного урядування

2. Змістовий модуль 2. Електронні адміністративні послуги та інформаційна безпека в електронному урядуванні

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Електронне урядування» є формування комплексу професійної компетентності, щодо системи електронного урядування з використанням новітніх інформаційних і комунікаційних технологій, за для покращення рівня і якості державних послуг громадянам і подальшого інноваційного розвитку публічної служби.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Електронне урядування» є

– формування сучасних теоретичних та практичних знань, умінь та навичок з електронного урядування, налагодження ефективних комунікацій з метою кращої підготовки до співробітництва та взаємодії в інформаційному суспільстві та суспільстві знань;

– формування навичок самостійної роботи з традиційною літературою та джерелами в Інтернеті;

– розвиток логічного та аналітичного мислення;

– вироблення вміння застосовувати у професійній діяльності основні методи і принципи електронного урядування;

– придбання практичних навичок з надання адміністративних послуг в системі електронного урядування.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- категорійно-понятійний апарат проблематики інформаційного суспільства та електронного урядування;
- загальні принципи, методи та моделі електронного урядування;
- класифікацію, ієрархію та систему адміністративних послуг;
- нормативно-правові засади забезпечення розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування;
- сутність, значення та основні етапи формування електронного уряду в Україні;
- основні принципи, напрями і механізми трансформації системи публічного управління в Україні у відповідності з вимогами інформаційного суспільства;
- організаційну систему управління впровадженням електронного урядування в Україні.

вміти :

- оцінювати та аналізувати стан електронного урядування;
- застосовувати набуті навички в практичній діяльності щодо інформаційної політики;
- оцінювати стан ведення органами державної влади та місцевого самоврядування своїх електронних інформаційних ресурсів;
- використовувати найкращий зарубіжний та вітчизняний досвід у цій сфері;
- здійснювати комплексний аналіз рівня готовності органів державної влади та місцевого самоврядування до впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
- організовувати обробку документації з метою здійснення інформаційного забезпечення органу державної влади, органу місцевого самоврядування, установи або організації засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
- застосовувати комунікаційні та інформаційні технології в процесі підготовки, прийняття та впровадження управлінських рішень.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 198 години/ 5,5 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль 1. Концептуальні засади та державна політика електронного урядування

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти електронного урядування

Тема 1. Вступ до курсу. Концептуальні засади електронного урядування

Актуальність, мета, завдання, структура, об'єкт та предмет вивчення, міждисциплінарні зв'язки курсу «Електронне урядування». Особливості, нормативно-правові підстави вивчення дисципліни «Електронне урядування». Категорійно-понятійний апарат, основні підходи до формування базових понять, визначення дефініцій: «інформаційне суспільство», «електронне урядування», «електронний уряд», «електронні адміністративні послуги», «індекс готовності електронного урядування», «електронна демократія», «електронний парламент», «інформаційно-комунікаційні технології». Історія виникнення е-урядування. Основні фактори впливу на розвиток та впровадження електронного урядування. Теорія сучасного державного менеджменту та теорія політичних мереж як теоретична основа електронного урядування, їх переваги та обмеження. Інституціональна теорія та синергетичний підхід до державного управління та електронного урядування. Електронне урядування як одна з базових технологій інформаційного суспільства та етап впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність особи, суспільства та держави. Зв'язок між інформатизацією та електронним урядуванням.

Стратегії розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування. Міжнародні та національні документи щодо ролі та місця держави у розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування. Зв'язок електронного урядування з міжнародною ініціативою «Партнерство «Відкритий уряд». Основні принципи електронного урядування. Основні цілі та стратегічні завдання електронного урядування як невід'ємні компоненти державної політики в сфері електронного урядування. Сутність принципів: співробітництва та партнерства, прозорості та відкритості влади, конфіденційності та інформаційної безпеки, єдиних технічних стандартів і взаємної сумісності, орієнтованості на інтереси та потреби споживачів послуг, підконтрольності та підзвітності органів державної влади та місцевого самоврядування громадянам, суспільству та бізнесу, принцип першої особи.

Тема 2. Етапи впровадження електронного урядування

Етапи впровадження електронного урядування в Україні, їх зміст, а також підходи до процесу етапізації, що застосовуються в інших країнах. Ризики впровадження електронного урядування. Пілотний проект як інструмент зменшення рівня ризику. Досвід впровадження пілотного проекту е-урядування в Україні.

Моделі електронного урядування. Головні умови успішного впровадження е- урядування: політичні, організаційні, техніко-технологічні, нормативно-правові, фінансово-економічні. Кадрові аспекти впровадження та

функціонування електронного урядування. Стратегія державної кадрової служби України на 2012-2020 роки.

Нормативно-правове забезпечення електронного урядування. Система законодавчих актів з електронного урядування.

Загальносвітові тенденції як фактор впливу на е-урядування: глобалізація, розвиток світового інформаційного суспільства, зростання складності та невизначеності, а також кількості та рівня загроз, у тому числі, в інформаційній сфері.

Тема 3. Електронна демократія та електронна держава

Електронна демократія: сутність, мета, завдання. Категорійно-понятійний апарат електронної демократії. Демократичне суспільство та правова держава як обов'язкові умови електронної демократії та електронного урядування. Докорінне переосмислення ролі і функцій органів державної влади та місцевого самоврядування. Оцінка та контроль діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування з боку суспільства та бізнесу за допомогою технологій електронного урядування.

Участь громадян, громадських організацій та суб'єктів господарювання у формуванні державної політики. Новітні форми залучення громадян до процесу прийняття рішень: е-охоплення, е-включення, е-участь, е-партнерство. Електронне громадське обговорення проектів нормативно-правових актів та інших документів, що мають значне суспільне значення. Електронна взаємодія громадських рад з відповідними органами виконавчої влади та місцевого самоврядування. Модель надання державних послуг громадянам електронними каналами. Пріоритетні напрями розвитку електронних консультацій з громадянами.

Тема 4. Електронне урядування як обов'язкова умова розвитку електронної демократії

Технологічні, організаційні, політичні аспекти електронної демократії. Співвідношення електронної демократії та електронного урядування на практиці. Електронна демократія як атрибут захисту громадянами своїх інтересів і визначених форм співпраці з державою за допомогою технологій електронного урядування.

Електронні вибори як елемент представницької демократії. Впровадження порталів для інтерактивного голосування з інформацією про партійні програми та дискусійними форумами. Електронне голосування як засіб зміцнення демократії. Переваги та недоліки електронного голосування.

Електронний парламент. Автоматизація процесів функціонування парламенту як пріоритетний напрям електронної демократії. Електронне звернення громадян.

Проблеми цифрової нерівності в контексті розбудови інформаційного суспільства та розвитку електронного урядування. Основні причини виникнення цифрової нерівності у суспільстві. Шляхи подолання цифрової нерівності в Україні та світі.

Змістовий модуль 2. Державна політика та державне управління розвитком інформаційного суспільства та електронного урядування

Тема 5. Державна політика та державне управління розвитком інформаційного суспільства та електронного урядування

Основні риси та особливості сучасного інформаційного суспільства. Умови необхідні для забезпечення становлення та розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Загальні основи державної політики. Суб'єкти та об'єкти державної політики України. Основні функції державного управління та місцевого самоврядування за умов електронного урядування, їх характеристика, умови забезпечення виконання та структура. Особливості інформаційно-технологічної інфраструктури.

Концепція та стратегія розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування. Програма «Інформація для всіх». Вихідні фактори формування та зміни змісту функцій державного управління та місцевого самоврядування при електронному урядуванні. Модель та стратегії державного управління в умовах інформаційного суспільства та електронного урядування.

Тема 6. Системи оцінювання розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування

Передумови та проблеми впровадження електронного урядування.

Основні системи оцінювання розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування. Загальні положення. Основні індекси рівня розвитку інформаційного суспільства. Місце України за різними міжнародними індексами розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування.

Модуль 2. Впровадження електронного урядування: світовий досвід і українська специфіка

Змістовий модуль 1. Організаційно-правове забезпечення та інформаційна інфраструктура електронного урядування

Тема 7. Зарубіжний та вітчизняний досвід впровадження електронного урядування

Основні підходи та моделі до побудови електронного уряду. Архітектура електронного уряду. Елементи електронного уряду.

Портали – основна інформаційно-технологічна форма організації комунікацій в електронному урядуванні. Особливості побудови порталів органів влади в світі. Портал державних послуг Російської федерації. Портал електронного уряду Казахстану.

Мережева інфраструктура е-уряду країн Євросоюзу. Системи міжвідомчої електронної взаємодії уряду.

Сучасні інфраструктури електронної ідентифікації та авторизації громадян. Електронні ідентифікаційні карти. Застосування електронного цифрового підпису. Унікальні персональні номери як засіб ідентифікації громадян. Електронні паспорти. Прикладні системи, що забезпечують окремі сервіси та послуги е-уряду. Системи пересилання електронних документів і поштових повідомлень між громадянами, бізнесом, органами державної влади

та місцевого самоврядування. Системи електронних платежів. Системи забезпечення прийняття рішень та системи забезпечення управління державного апарату. Інформаційно-аналітичні системи забезпечення прийняття рішень. Електронна пошта для державних службовців. Електронні архіви та управління документами. Національні облікові системи (реєстри, кадастри та ін.). Інформаційні системи для регіональних і місцевих органів влади та місцевого самоврядування. Впровадження елементів електронного урядування в Україні. Загальнодержавні проекти з електронного урядування.

Регіональні ініціативи з розвитку електронного урядування. Проекти «Електронне село», «Електронне місто», «Електронний регіон», «Прозорий офіс» тощо. Поняття, мета, основні завдання та результати впровадження інформаційної системи «Електронний уряд». Принципи розробки та функціонування інформаційної системи «Електронний уряд». Переваги та перспективи державних установ, які впроваджують технології електронного урядування.

Тема 8. Проблеми інтеграції інформаційного простору України у світову інформаційну спільноту

Єдиний інформаційний простір як сукупність стандартизованих технологій. Напрями розвитку національних структур і систем. Інтеграція і стандартизація міжгалузевих інформаційних систем. Упровадження ефективних відомчих інформаційних систем. Стратегія розвитку фінансових інформаційних систем. Формування національних інформаційних ресурсів і їх реєстрів.

Тема 9. Організаційно-правове забезпечення електронного урядування в Україні. Стандартизація в електронному урядуванні

Особливості розвитку національної правової системи та сучасні проблеми вдосконалення законодавчого забезпечення національної політики з розвитку інформаційного суспільства, інформатизації та електронного урядування в Україні.

Національні програми реформ як складові розбудови сучасної національної системи е-урядування. Основні напрями аналізу державної політики розбудови системи е-урядування. Критичні фактори успіху при впровадженні е-уряду. Основні політичні концепції національної модернізації на основі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій: 1) інформатизації; 2) ініціатива «Відкритого уряду»; 3) е-урядування; 4) інформаційного суспільства; 5) розвитку громадянського суспільства, якому потенційно притаманний елемент запровадження е-демократії.

Тема 10. Концепції розвитку інформаційного суспільства в Україні. Концепція розвитку електронного урядування в Україні

Концепція інформатизації: історичні передумови та зміст. Основи нормативно-правового забезпечення інформатизації, закріплені в законах України «Про Національну програму інформатизації», «Про концепцію Національної програми інформатизації» та інших нормативно-правових актах. Особливості організаційного забезпечення інформатизації: суб'єкти формування та реалізації Національної програми інформатизації, їх основні

функції та взаємозв'язки при виконанні завдань та проектів інформатизації. Концепція розвитку інформаційного суспільства в Україні. Основи нормативно-правового забезпечення інформатизації, закріплене Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» та інших нормативно-правових актах. Міжнародні документи про інформаційне суспільство та впровадження е-урядування: Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства; Всесвітній саміт з питань інформаційного суспільства; підсумкові документи; стратегії та програми ЄС з розвитку інформаційного суспільства тощо. Модель системи стратегічних документів із розвитку інформаційного суспільства. Концепція розвитку електронного урядування в Україні. Міжнародний досвід та етапи запровадження е-уряду. Нормативно-правові передумови формування цілісного проекту щодо розвитку системи е-урядування в Україні. Особливості реалізації державної політики е-урядування та проблеми організаційного забезпечення управління запровадженням е-урядування.

Нормативно-правове забезпечення сучасних державних проектів з розвитку е-урядування: 1) «Інформаційна відкритість органів державної влади», що включає проекти: е-присутність; відкритий уряд; е-доступ до публічної інформації; 2) «Е-взаємодія в системі державної влади»; 3) «Е-послуги»; 4) «Е-консультації з громадськістю» з проведення е-обговорень проектів нормативно-регуляторних актів. Рекомендації щодо удосконалення організаційно-правового забезпечення електронного урядування.

Тема 11. Інформаційна інфраструктура електронного урядування

Концепція, архітектура та складові інформаційно-технологічної інфраструктури електронного урядування. Основні завдання створення інформаційно-технологічної інфраструктури електронного урядування. Телекомунікаційні та інформаційно-комунікаційні системи. Категорійно-понятійний апарат з питань телекомунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем. Державна політика з регулювання розвитку телекомунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем. Класифікація систем. Законодавче забезпечення. Стан та тенденції розвитку телекомунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем в Україні. Електронний документообіг (ЕДО). Категорійно-понятійний апарат з питань електронного документообігу. Електронний цифровий підпис. Категорійно-понятійний апарат електронного цифрового підпису. Основи формування та надання електронного цифрового підпису (ЕЦП). Національна система електронного цифрового підпису, її організаційна структура, функції та завдання суб'єктів Національної системи ЕЦП. Стан та перспективи розвитку Національної системи ЕЦП. Нормативно-правова база з питань ЕЦП. Типові організаційно-технологічні рішення – пріоритетний напрям впровадження електронного урядування. Електронне міністерство, електронний регіон, електронне місто, електронна установа тощо. Центри колективного доступу громадян, електронні приймальні. Інтернет як основа електронного урядування. Державна політика розвитку Інтернет в Україні. Сучасний стан та перспективи розвитку Інтернет в Україні.

Тема 12. Упровадження систем електронного документообігу: робота з електронними документами

Електронний документообіг як технологічна основа взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування, громадян та бізнесу в умовах електронного урядування. Класифікація систем ЕДО за принципами побудови та за призначенням. Державна політика та державне управління з впровадження ЕДО. Основні характеристики системи ЕДО та вимоги до них. Законодавство з питань ЕДО. Стан впровадження ЕДО в органах державної влади та місцевого самоврядування, основні проблеми та шляхи їх вирішення. Підходи до організації документообігу і технології діловодного процесу. Механізми організації процесу проходження документів у системі документообігу установи.

Змістовий модуль 2. Електронні адміністративні послуги та інформаційна безпека в електронному урядуванні

Тема 13. Інформаційно-аналітичне забезпечення електронного урядування

Роль інформації в державному управлінні та місцевому самоврядуванні. Нормативно-правова база з питань інформаційно-аналітичного забезпечення органів публічної влади, зокрема з питань формування та реалізації державної політики розвитку інформаційного суспільства та е-урядування. Основні поняття та терміни, що використовуються в інформаційно-аналітичній діяльності. Типи і види аналітичних документів, що застосовуються в публічному управлінні. Методологія, технологія та організація процесу інформаційно-аналітичної діяльності. Стратегічний аналіз та стратегічний моніторинг в публічному управлінні. Системний підхід, системний аналіз та системне мислення. Стан системи інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління і місцевого самоврядування.

Інформаційні ресурси. Категорійно-понятійний апарат з питань електронних інформаційних ресурсів. Державна політика та державне управління з питань електронних інформаційних ресурсів. Стан національних електронних інформаційних ресурсів в Україні та тенденції їх розвитку. Основні проблеми становлення єдиного національного інформаційного простору та його інтеграції в світовий інформаційний простір. Класифікація електронних інформаційних ресурсів. Організаційна структура електронних інформаційних ресурсів. Електронні інформаційні ресурси органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Національний депозитарій електронних інформаційних ресурсів. Нормативно-правова база з питань електронних інформаційних ресурсів.

Тема 14. Електронні адміністративні послуги

Базові поняття: адміністративний акт; адміністративна послуга; адміністративний орган; запит про надання адміністративної послуги; «Єдине вікно»; муніципальні послуги; одержувач адміністративної послуги; публічні послуги; реєстр адміністративних послуг; собівартість адміністративної

послуги; стандарт адміністративної послуги; суб'єкт надання адміністративних послуг.

Нормативно-правова база з надання адміністративних послуг. Класична модель е-урядування. Основні ознаки адміністративних послуг, принципи надання та види адміністративних послуг та їх класифікація. Елементарні та композитні адміністративні послуги. Послуги для бізнесу. Послуги для громадян. Послуги органам влади.

Досвід провідних країн світу з впровадження адміністративних послуг. Критерії оцінювання якості та стандартів надання адміністративних послуг в Україні та в країнах Європейського союзу.

Проблеми надання адміністративних послуг в Україні. Основні напрями з удосконалення надання електронних адміністративних послуг в Україні. Проект закону України про адміністративні послуги. Приклади успішного впровадження е-урядування в Україні.

Тема 15. Упровадження інформаційних систем управління діяльністю державних установ

Принципи і моделі управління суб'єктами господарської діяльності. Методології планування потреб державних установ у фінансових, матеріальних та кадрових ресурсах.

Основні контури комплексної інформаційної системи управління установою. Концепція конфігурації прикладних рішень та механізми управління операційною діяльністю установ. Завдання бухгалтерської служби установи та засоби реєстрації господарських операцій. Механізми управління торгівлею в умовах ринкової економіки та планування державних продажів і закупівель. Реалізація кадрової політики установи та автоматизація служб управління персоналом. Розвиток національного сегмента мережі Інтернет та інформаційної інфраструктури.

Тема 16. Інформаційна безпека в електронному урядуванні

Державна політика інформаційної безпеки. Нормативно-правова база з питань інформаційної безпеки та захисту інформації. Категорійно-понятійний апарат з питань інформаційної безпеки та захисту інформації. Загрози особі, суспільству та державі, обумовлені впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, електронного урядування. Основні принципи та задачі захисту інформації в електронному урядуванні. Пріоритетні напрями забезпечення захисту інформації в електронному урядуванні.

Тема 17. Система органів влади, що відповідають за інформаційну безпеку та захист інформації

Система органів влади, що відповідають за інформаційну безпеку та захист інформації. Функції та завдання системи захисту інформації в електронному урядуванні, її основних суб'єктів. Технології захисту інформації.

Національна система конфіденційного зв'язку: призначення, основні завдання, стан впровадження.

Електронне урядування в умовах криз, надзвичайних ситуацій, особливого періоду.

Досвід забезпечення інформаційної безпеки країн ЄС в умовах впровадження новітніх інформаційних технологій.

3. Рекомендована література

1. Агармизян И. Мировой опыт реализации концепции электронного правительства // <http://www.microsoft.com/rus/docs/government/analytics/e-government.doc>.
2. Акимов Е. ЭЦП в электронном документообороте // http://www.iitrust.ru/articles/esp_edocs.htm.
3. Баранов О. Електронний уряд в Україні? Буде! Коли?, <http://www.zn.kiev.ua/nn/show/376/33406/>
4. Блажівська Н., Береза Т. Електронний уряд та інформатизація органів державної влади, <http://www.pravo.org.ua/word/50.doc>
5. Георгиев И. Центральная Европа на пути к электронному правительству // Государственное управление в переходных экономиках. Интернет на службе граждан. - К.: Международный центр перспективных исследований, 2003. - С. 11 – 14.
6. Глобальная инициатива по преодолению информационного неравенства. (ООН) <http://www.e-government.ru/pub/pravo/985430332.html>
7. Данилин А.В. Электронные государственные услуги и административные регламенты: от политической задачи к архитектуре “электронного правительства”. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 336 с.
8. Демпси Дж. Электронное правительство и его выгоды для широких масс // Государственное управление в переходных экономиках. Интернет на службе граждан. - К.: Международный центр перспективных исследований, 2003. - С. 24 - 27.
9. Дубілет Д. Електронне врядування та бізнес, <http://www.e-ukraine.info/ukr/dubilet.php>
10. Інформатизація управління соціальними системами: Орг.-правові питання теорії та практики: Навч. посіб. / В.Д.Гавловський, Р.А.Калюжний, В.С.Цимбалюк та ін.; За заг. Ред. М.Я.Швеця, Р.А.Калюжного. – К.: МАУП, 2003. – 336 с.
11. Електронне урядування. Опорний конспект лекцій. Дзюба С.В., Жилияев І.Б., Полумієнко С.К., Рубан І.А., Семенченко А.І. За ред. А.І. Семенченка. – Київ, 2012.
12. Калінін Я. «Інфраструктурні рішення для електронного регіону» <http://softline.kiev.ua/document/pdf>.
13. Кільчицкий Є. Система електронного цифрового підпису// <http://softline.kiev.ua/document/54181;/05%20-%20Кильчицкий%20-%20Система%20цифровой%20подписи.pdf>.
14. Клімушин П. С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві : [монографія] / П. С. Клімушин, А. О. Серенок. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2010. – 312 с.

15. Клименко И. В., Литвинов Г. С. Проблемы внедрения информационной системы «электронное правительство» в государственное управление // Збірник наукових праць Української Академії державного управління при Президенті України: Сучасні проблеми державного управління / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. – К.: Вид-во УАДУ, 2003. – Вип.1. – С.98-105.
16. Клименко І.В., Линьов К.О. Система електронного документообігу в державному управлінні: Навч.-метод. посіб. – К.: Вид-во НАДУ, 2006. – 32 с.
17. Клименко І.В., Линьов К.О. Технології електронного врядування. – К: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2006. – 192 с.
18. Машкаров Ю.Г. Електронне врядування. Інформатизація державного управління, Навчальний посібник./ Ю.Г. Машкаров, О.В. Орлов, П.С. Клімушин, І.В. Кобзев, М.В. Мордвинцев – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2011. – 292с.
19. Нестеренко О.В. Використання геоінформаційних технологій для забезпечення системи електронного уряду // Ученые записки Таврического национального университета. – 2004. – Серия «География». – Том 17 (56). - № 2. – С. 99 – 104.
20. Постанова Кабінету Міністрів України “Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності органів виконавчої влади” (від 29 серпня 2002 р. № 1302, Київ).
21. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2003 №208 "Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи "Електронний уряд", <http://www.e-ukraine.info/ukr/postanova.php>
22. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 р. № 3 «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади».
23. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про центральний засвідчувальний орган” № 1451 від 28.10.04
24. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку акредитації центру сертифікації ключів” № 903 від 13.07.04
25. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку засвідчення наявності електронного документа (електронних даних) на певний момент часу” № 680 від 26.05.2004
26. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку застосування електронного цифрового підпису органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної форми власності” № 1452 від 28.10.04
27. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку обов’язкової передачі документованої інформації” № 1454 від 28.10.2004
28. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади” № 1453 від 28.10.2004
29. Почепцов Г.Г., Чукут С.А. Інформаційна політика. В-во «Знання», 2006. – 665 с.

30. Примеры внедрения: использование информационных технологий в процессе государственного управления: опыт зарубежных стран // <http://www.microsoft.com/rus/government/casestudies/foreign.asp>.

31. Раздорозный А.А. Документирование управленческой деятельности: Уч. пособ. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 304 с.

32. Реализация проектов электронного правительства: мировой и отечественный опыт // <http://www.microsoft.com/rus/government/newsletters/issue19>.

33. Роджерс Э., Агарвала-Роджерс Р. Коммуникации в организациях: Пер. с англ. – М.: Экономика, 1980. – 176 с.

34. Серенок А. О. Упровадження технологій електронного урядування в діяльність органів місцевого самоврядування / А. О. Серенок // Державне будівництво [Електронне видання]. – 2008. – № 1. – Режим доступу до журн. : <http://www.kbuara.kharkov.ua>

35. Серенок А. О. Комплексний індекс показника готовності до електронного уряду / А. О. Серенок // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2009. – Вип. 2 (25). – С. 353 – 359.

36. Серенок А. О. Принципи організації електронного уряду на місцевому і регіональному рівнях / А. О. Серенок // Актуальні проблеми розвитку управлінських систем : досвід, тенденції, перспективи. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2006. – С. 136 – 140.

37. Соколов В.С. Документационное обеспечение управления: Учебник. – 2-е изд. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007. – 176 с.

38. Федеральная целевая программа "Электронная Россия на 2002-1010 годы." <http://www.hse.ru/~erussia/default.htm>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – іспит.

5. Засоби діагностики успішності навчання – опитування, захист теми, тестування, захист рефератів, захист курсового проекту.

Навчальне видання

Програма варіативної навчальної дисципліни

«Електронне урядування»

підготовки магістр

спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування»

Розробники: **ЧЕРНОВ** Сергій Іванович,
НОВІКОВА Марина Миколаївна,
ГАЙДУЧЕНКО Світлана Олександрівна

В авторській редакції

Комп'ютерне верстання: *Н. Ю. Гаврилiна*

План 2014, поз. 295 а

Підп. до друку 13.01.2014 р.

Формат 60х84/16

Друк на ризографі

Ум. друк. арк. 0,8

Тираж 1 пр.

Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК №4705 від 28.03.2014 р.